

İlgili Kanun / Madde
4857 S. İşK/32

T.C
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2022/6747
Karar No. 2022/8363
Tarihi: 28.06.2022

● İLAVE TEDİYE
● BELEDİYELERİN HİSSEDARI OLDUKLARI
ŞİRKETLERDE ÇALIŞAN İŞÇİLERE İLAVE TEDİYE
ÖDENMESİ GEREKMEDİĞİ

ÖZETİ 6772 sayılı Kanun'un 1 inci maddesindeki düzenleme uyarınca, belediyeler ve bunlara bağlı teşekküller kanun kapsamındadır. Belediyelerin hissedarı olduğu şirketler ise 6102 sayılı Kanun hükümlerine tabi, belediyeden ayrı ve bağımsız özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğundan, bu şirketlerin belediyeye bağlı teşekkül sayılması mümkün değildir. Anılan maddede, sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait olan şirketlerin Kanun kapsamında olduğu açıkça belirtilmiş olmasına rağmen, madde metninde sermayesi belediyeye ait olan şirketlere yer verilmemesi kanun koyucunun tercihidir. Keza, 1580 sayılı Kanun'un, 15.07.1934 tarihinde yürürlüğe giren 2571 sayılı Kanun'la değişik 19 uncu maddesi hükmünde, belediyelerin iştirak edecekleri şirketler ifadesine açıkça yer verilmiş olduğu hâlde, bu tarihten sonraki bir tarih olan 11.07.1956 tarihinde yürürlüğe giren 6772 sayılı Kanun'da, belediyelerin hissedarı olduğu şirketlerden bahsedilmemiş olması da bu durumun bir göstergesidir. Dolayısıyla, 6772 sayılı Kanun'un 1 inci maddesindeki, belediyeye bağlı teşekkül ifadesinden, kanun koyucunun, belediyelerin hissedarı olduğu şirketleri kastettiği söylenemez.

Anılan sebeplerle, belediyelerin hissedarı olduğu şirketler 6772 sayılı Kanun kapsamında bulunmadıklarından, davalı Şirket ilave tediye ödemekle yükümlü değildir. Bu hâlde, dava konusu ilave tediye alacağı talebinin reddine karar verilmesi gerekirken kabulüne karar verilmesi hatalı olmuştur.

DAVA: Taraflar arasındaki alacak davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Kararın davacı ve davalı vekilleri tarafından istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince davacı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine, davalı vekilinin istinaf başvurusunun kabulü ile İlk Derece Mahkemesi hükmü kaldırılarak yeniden esas hakkında hüküm kurulmak suretiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı taraf vekillerince temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda temyiz dilekçelerinin kabulüne karar verilmiştir.

Davalı vekilince temyiz incelemesinin duruşmalı olarak yapılmasının istenilmesi üzerine, işin duruşmaya tabi olduğu anlaşılmış ve duruşma için 28.06.2022 Salı günü tayin edilerek taraflara tebligat gönderilmiştir.

Duruşma günü davalı vekili Avukat Galip Ferhat Hotoğlu ile davacı vekili Avukat Banu Koç gelmişlerdir.

Duruşmaya başlanarak hazır bulunan avukatların sözlü açıklamaları dinlendikten sonra duruşmaya son verildi.

Dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde; müvekkilinin davalı Şirkette 01.12.2000 tarihinde çalışmaya başladığını, 09.05.2001 tarihli iş sözleşmesi imzalarak 05.02.2018 tarihine kadar genel müdürlük görevini sürdürdüğünü, en son aylık net ücretinin 9.570,00 TL olduğunu, müvekkilinin iş sözleşmesinin 05.02.2018 tarihli Yönetim Kurulu Kararı ile görülen lüzum üzerine feshedildiğini, iş sözleşmesinin feshinde haklı ve geçerli bir sebep olmadığını, davalı tarafça müvekkilinin işçilik alacaklarının hesaplandığını ancak ödenmediğini beyanla kıdem ve ihbar tazminatı, yıllık ücretli izin, kömür ücreti ve ilave tediye alacaklarının davalıdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalı vekili cevap dilekçesinde; davacının talep konusu alacaklarının zamanaşımına uğradığını, davacının istifa ederek işten ayrıldığını, kıdem ve ihbar tazminatını hak etmediğini, davacının yıllık izin ücreti alacağını kabul etmediklerini, kömür ücretinin işyeri uygulaması mevcut olmadığından reddi gerektiğini, belediye şirketlerinin ilave tediye kapsamında olmadığını beyanla davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile;

"... Dosya kapsamındaki belgeler incelendiğinde, davacının davalıya ait iş yerinde 01.12.2000 tarihinde hizmet akdine dayalı olarak çalışmaya başladığı, iş akdininin 05.02.2018 tarihinde sona erdiği, buna göre kıdeme esas hizmet süresinin 17 yıl 2 ay 5 gün olduğu,

Öncelikle davacının iş akdinin feshi şeklini irdelemek gerekir.

İş akdinin kıdem ve ihbar tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona erdiğini iddia eden işveren bu iddiasını ispat ile yükümlüdür (Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 2015/10123 Esas ve 2017/8185 Karar sayılı kararı). İşveren ispat yükü açısından bu konuda somut bir delil sunmadığı gibi, feshi ihbarnamesinde şirket yönetim kurulunun 05.02.2018 tarihli kararından bahisle davacının iş akdi görülen lüzum üzerine feshedildiği bildirmişlerdir. Buna göre iş akdinin işveren tarafından haklı neden olmadan feshedildiği, davacının kıdem tazminatına hak kazandığı, ihbar önellerine uyulmamakla davacının ihbar tazminatına da hak kazandığı kabul edilmiştir.

Davalı tarafından tanzim edilen ve davacı tarafından da kabul gören alacak kalemlerine ilişkin hesaplama tablosundan, davacının kullandırılmayan bakiye 243 gün yıllık ücretli izin hakkının olduğu tespit edildiği, sunulan yıllık ücretli izin formlarında 2006-2018 yılları arasında bir kısım yıllık izinlerin kullanıldığı, davacının alınan beyanında da bir kısım yıllık izinlerini kullandığını beyan ettiği, buna göre 243 gün bakiye iznin kullandırıldığına imzalı izin defteri veya benzeri bir belge ile ispat edilemediği kabul edilmiştir.

Dosyaya sunulan 05.02.2018 tarihli yönetim kurulu kararı ile; "... kıdem tazminatı, İhbar tazminatı, yıllık İzin, ilave tediye ve sözleşmesinde yer alan hüküm gereğince 17 yıllık alınmayan yakacak (kömür yardımı vs. her türlü hakları ödenmek suretiyle görevden alınmasına..." karar verilmiştir, denilmek suretiyle davacının ilave tediye ve kömür alacağına da hak kazandığı kabul edilmiştir.

4857 sayılı İş Kanunu'nun, 25/10/2017 tarihinde yürürlüğe giren, 12/10/2017 tarih ve 7036 sayılı Kanununun 15. maddesi ile eklenen Ek Madde 3 hükmü ile yıllık izin ücreti, kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, kötüniyet tazminatı ve iş sözleşmesinin eşit davranma ilkesine uyulmaksızın feshinden kaynaklanan tazminat taleplerinin 5 yıllık zamanaşımına tabi oldukları belirtilmiştir. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 32/8 maddesinde, işçi ücretinin beş yıllık özel bir zamanaşımı süresine tabi olduğu açıkça belirtilmiştir. 6098 Sayılı TBK.'un 147. maddesi ile de ücret gibi dönemsel nitelikte ödenen alacakların beş yıllık zamanaşımına tabi olacağı belirtilmiştir.

Kıdem ve ihbar tazminatı ile yıllık izin ücreti alacağı, feshe bağlı alacaklardan olduğundan bunlar yönünden zamanaşımı süresi fesh tarihinden, ücret alacağı yönünden ise muaccel olduğu tarihten itibaren başlayacaktır.

Somut olayda, feshi tarihi itibarıyla kıdem ve ihbar tazminatı ile yıllık izin için öngörülen 5 yıllık zamanaşımı sürelerinin dolmadığı anlaşıldığından bunlar yönünden zamanaşımına yönelik itirazına itibar edilmemiştir. Kömür ücreti ve ilave tediye için 14.03.2013 tarihinden önceki alacakların zaman aşımına uğradığı tespit edilmiştir.

Davalı vekili bilirkişi raporuna itiraz dilekçesinde 26 günlük ilave tediye 7.011,33 TL'nin ödendiği belirtmiş, getirilen hesap döküm cetvelinde 23.06.2017

tarihinde 7.011,33 TL'nin ödendiği tespit edilmiştir. Yapılan hesaplamada net 7.011,33 TL'nin brütü 8.978,14 TL olduğu, bilirkişi raporunda hesaplanan 77.589,59 TL'den mahsubu ile davacının 68.611,45 TL brüt ilave tediye alacağının bulunduğu tespit edilmiştir.

..." gerekçesi ile dava konusu kıdem ve ihbar tazminatı, yıllık ücretli izin, kömür ücreti ve ilave tediye alacağı taleplerinin kısmen kabulüne karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacı ve davalı vekilleri istinaf başvurusunda bulunmuştur.

B. İstinaf Sebepleri

1. Davacı vekili istinaf dilekçesinde; feshin dayanağı Yönetim Kurulu Kararı ile davalı tarafça kabul edilen kömür alacaklarına hak kazanıldığı kabul edilmiş olmasına rağmen, kömür alacağı yönünden 5 yıllık zamanaşımı süresinin sözü konusu olduğu gerekçesi ile kömür ücreti alacağı yönünden davanın kısmen kabul-kısmen reddine karar verildiğini, bu kararın hatalı olduğunu, davalı tarafça da ikrar edilen 29.750,00 TL tutarında kömür alacağı ücretine hükmedilmesi gerektiğini, 05.02.2018 tarihli Yönetim Kurulu Kararı incelendiğinde "... kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, yıllık izin, ilave tediye ve sözleşmesinde yer alan hüküm gereğince 17 yıllık alınmayan yakacak (kömür) yardımı vesaire her türlü hakları ödenmek suretiyle görevden alınmasına ..." karar verildiğini, daha sonra 29.750,00 TL'lik kömür alacağı olduğunun bizatihi davalı tarafça yapılan hesaplama, bildirim ve ödeme taahhüdü üzerine ödenmemesi sebebi ile talep edilen bir alacak kalemi olduğunu, davalı tarafın ikrarı ve yapmış olduğu hesaplama ile ödeme taahhüdü göz önüne alındığında alacağın bir kısmının 5 yıllık zamanaşımına uğradığının kabulünün hatalı olduğunu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (6098 sayılı Kanun) zamanaşımını kesen sebepler başlıklı 154 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtildiği üzere "Borçlu borcu ikrar etmişse, özellikle faiz ödemiş veya kısmen ifada bulunmuşsa ya da rehin vermiş veya kefil göstermişse" hükmünün olduğunu ve alacağın zamanaşımına uğramadığını beyan ederek İlk Derece Mahkemesi kararının ortadan kaldırılması istemi ile istinaf yoluna başvurmuştur.

2. Davalı vekili istinaf dilekçesinde; verilen ilk görevsizlik kararını kaldıran Bölge Adliye Mahkemesi kararının kesin olmaması gerektiğini, son sözlerinin sorulmadığını, davacının istediği zaman izin kullanabilecek durumda olduğu, izinli olduğunda yerine vekâlet edebilecek genel müdür yardımcıları bulunduğu hâlde izin kullanmadığını, Şirketin "turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi, daha iyi ve kaliteli hizmet sunulması ve işbirliği imkanlarının yerinde araştırılması kapsamında" bir gezi düzenlenerek Almanya, İtalya ve İsviçre'ye görevlendirilmesi gibi Şirketin işgal alanıyla ilgisi olmayan işlerde görevli olarak yurt dışına gidip ve hiçbir iş yapmadan tatil yapıp geldiğini, bunun açıkça hakkın kötüye kullanımını olduğunu, kömür yardımı yönünden yapılan hesaplamasının kabul edilebilir olmadığını, 17 yıl

boyunca Şirketin genel müdürü olarak görev yapan davacının kendisi bir talimat ile ödeme yapılmasını sağlayacak durumdayken bu uygulamayı iradesi ile terk ettiğini, bugün ise bu durumdan kendi lehine vakıalar çıkartma çabasına giriştiğini, kömür fiyatlarının değişiklik gösterdiğini, hesabın yapıldığı dönemde kömür bedeli Ankara Büyükşehir Belediyesi Başkanlığınca 570,00 TL olarak belirlendiğinin belge ile ispatlandığını, 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun'un (6772 sayılı Kanun) amir hükmü gereği belediye şirket personeline ilave tediye ödenmesinin usul ve kanuna uygun olmadığını beyan ederek İlk Derece Mahkemesi kararının ortadan kaldırılması istemi ile istinaf yoluna başvurmuştur.

C. Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile;

"... Davacı tarafından dava dilekçesi ekinde sunulan belge, imzasız-kaşesiz olup, işveren tarafından düzenlendiği anlaşılammakta olup, kayıtsız şartsız borç ikrarı olarak kabulünün ve bu nedenle kömür yardımı konusunda işverenin ikrarı olarak kabul edilmesi ve zamanasını olmaksızın hesabının mümkün olmadığı açıktır. Kömür alacağının fesih tarihine göre belirlenen değer üzerinden hesabı, buna bağlı olarak ihbar tazminatı hesabı da doğru olmuştur.

Her ne kadar yargısal içtihatlarda Belediyenin ortağı olduğu şirketlerin ilave tediye ödemekle yükümlü olmadığı kabul edilmiş ise de, fesih bildiriminde ilave tediye kömür yardımı ödemesi yapılmasına karar verilmiş olması sebebiyle hüküm altına alınması yerinde olmuştur.

Basit yargılama usulünde taraf vekillerine sözlü yargılama için süre verilmemesi yasa gereği olup, son sözlerinin sorulduğu, eksik yargılama yapılmadığı görülmüştür.

6100 sayılı HMK'nın 353/3 maddesi hükmü gereği mahkemenin verdiği görevsizlik kararının hatalı bulunması durumunda kaldırılıp mahkemesine gönderilmesine dair BAM kararları kesin olarak verilmek zorunda olup, temyiz yolunun açılması mümkün değildir.

4857 sayılı İş Kanununun 53. maddesine göre "İşçilere verilecek yıllık ücretli izin süresi, hizmet süresi;

- a) Bir yıldan beş yıla kadar (beş yıl dahil) olanlara ondört günden,
- b) Beş yıldan fazla onbeş yıldan az olanlara yirmi günden,
- c) Onbeş yıl (dahil) ve daha fazla olanlara yirmialtı günden az olamaz."

Davacı 200 yılında işe girmiş olup ilk iki yıl 12'şer günden 24 gün, sonraki 3 yıl 14'er günden 42 gün, sonraki 10 yıl için 20'şer günden 200 gün ve son 2 iki yıl 26 günden olmak üzere 318 izin hakkı bulunduğu; sunulan izin belgelerine göre davacının 258 gün izin kullandığı ispatlanmış, olup davalı da bu konuda ara ara izin kullandığını kabul etmiştir. Bu durumda yıllık izin hakkının 318-258= 60 gün olarak hesabı gerekirken kim tarafından hazırlandığı belli olmayan belgeye değer verilerek 243 gün üzerinden izin hesabı yapılması hatalı olmuştur.

Bu durumda yıllık izin hakkı 60 x 446,21TL brüt= 26.772,60 TL brüt olarak hüküm altına alınması gerektiği anlaşılmıştır.

..." gerekçeleriyle davacı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine, davalı vekilinin istinaf kabulü ile İlk Derece Mahkemesi kararı kaldırılarak yeniden esas hakkında hüküm kurulmak suretiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde taraf vekillerince temyiz isteminde bulunmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

1. Davacı vekili temyiz dilekçesinde; davacının iş sözleşmesinde yıllık ücretli izin hakkının 30 gün olarak kararlaştırıldığını, Bölge Adliye Mahkemesince yıllık izin noktasında yapılan değerlendirmenin hatalı olduğunu beyanla ve istinaf dilekçesinde belirtilen istinaf sebeplerini tekrar ederek Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozulmasını istemiştir.

2. Davalı vekili temyiz dilekçesinde; davacının genel müdür olarak Şirketi temsil ve ilzama yetkili olduğunu, bu nedenle iş mahkemesinin görevli olmadığını beyanla ve istinaf dilekçesinde belirtilen istinaf sebeplerini tekrar ederek Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozulmasını istemiştir.

C. Gerekçe

1. Uyuşmazlık ve Hukuki Nitelendirme

Taraflar arasında, davacının yıllık ücretli izin, kömür ücreti ile ilave tediye alacaklarına hak kazanıp kazanmadığı, hak kazanmışsa hesaplanması ile ödenip ödenmediği hususlarında uyuşmazlık bulunmaktadır.

2. İlgili Hukuk

1. 4857 sayılı İş Kanunu'nun (4857 sayılı Kanun) "Yıllık ücretli izin hakkı ve izin süreleri" kenar başlıklı 53 üncü maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Yıllık izin süreleri iş sözleşmeleri ve toplu iş sözleşmeleri ile artırılabilir.

2. 6098 sayılı Kanun'un "Zamanaşımının kesilmesi" kenar başlıklı 154 üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Aşağıdaki durumlarda zamanaşımı kesilir:

1. Borçlu borcu ikrar etmişse, özellikle faiz ödemiş veya kısmen ifada bulunmuşsa ya da rehin vermiş veya kefil göstermişse ..."

3. 6772 sayılı Kanun'un 1 inci maddesi şöyledir:

"Umumi, mülhak ve hususi bütçeli dairelerle mütedavil sermayeli müesseseler, sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait olan şirket ve kurumlarla belediyeler ve bunlara bağlı teşekküller, 3460 ve 3659 sayılı kanunların şümulüne giren İktisadi Devlet Teşekkülleri ve diğer bilcümle kurum, banka, ortaklık ve müesseselerinde müstahdem olanlardan İş Kanununun şümulüne giren veya girmiyen yerlerde çalışmakta olan ve İş Kanununun muaddel birinci maddesindeki

tarife göre işçi vasfında olan kimselere, ücret sistemleri ne olursa olsun, her yıl için birer aylık istihkakları tutarında ilave tediye yapılır."

3. Değerlendirme

1. Tarafların iddia, savunma ve dayandıkları belgelere, uyuşmazlığın hukuki nitelendirilmesi ile uygulanması gereken hukuk kurallarına, dava şartlarına, yargılamaya hâkim olan ilkelere, ispat kurallarına ve temyiz olunan kararda belirtilen gerekçelere göre davacı ve davalı vekillerinin aşağıda yer alan (4), (7) ve (21) numaralı paragrafların kapsamı dışındaki temyiz itirazları yerinde görülmemiştir.

2.4857 sayılı Kanun'un 59 uncu maddesinde, iş sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi hâlinde, işçiye kullandırılmayan yıllık izin sürelerine ait ücretlerin son ücret üzerinden ödeneceği hükme bağlanmıştır. Yıllık izin hakkının ücrete dönüşmesi için iş sözleşmesinin feshi şarttır. Bu noktada ilişkinin sona erme şeklinin ve haklı olup olmadığının önemi bulunmamaktadır.

3. Yıllık izinlerin kullandırıldığı noktada ispat yükü işverene aittir. İşveren yıllık izinlerin kullandırıldığını imzalı izin defteri veya eşdeğer bir belge ile kanıtlamalıdır. Bu konuda ispat yükü üzerinde olan işveren, işçiye yemin teklif edebilir.

4. Somut olayda, taraflar arasında imzalanan 09.05.2001 tarihli iş sözleşmesinin 5 inci maddesinde davacının kanuni ücretli izin hakkının yıllık 30 gün olarak kararlaştırıldığı anlaşılmaktadır. Davacı tarafından ibraz edilen ve Bölge Adliye Mahkemesince itibar edilmeyen belgede işçiye kullandırıldığı yazılı toplam izin süresinin davalının lehine olduğu ve İlk Derece Mahkemesince kabul edilen toplam 243 gün yıllık ücretli izin hakkına dair davacının istinaf itirazının da bulunmadığı dikkate alındığında; dava konusu alacağın 243 gün üzerinden hesaplanarak kabulüne karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi isabetli olmamıştır.

5. Zamanaşımı, alacak hakkının belli bir süre kullanılmaması yüzünden dava edilebilme niteliğinden yoksun kalmasını ifade eder. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere zamanaşımı, alacak hakkını sona erdirmeyip sadece onu eksik bir borç hâline dönüştürür ve alacağın dava edilebilme özelliğini ortadan kaldırır.

6. 6098 sayılı Kanun'un 154 üncü maddesinde zamanaşımını kesen nedenler gösterilmiştir. Bunlardan borçlunun borcunu ikrar etmesi (alacağı tanınması), zamanaşımını kesen nedenlerden biridir. Borcun tanınması, tek yanlı bir irade bildirimini olup borçlunun, kendi borcunun devam etmekte olduğunu kabul anlamındadır. Borçlunun maddede belirtilen eylemlerinin alacaklısına veya temsilcisine yöneltilmesi ve ayırt etme gücü bulunan borçlu tarafından bizzat veya yetkili temsilcisi tarafından yapılması gerekir. Ayrıca borcu ikrar eden borçlunun bu durumunun zamanaşımını keseceğini bilip bilmemesi önemli değildir.

7. Somut olayda davalı işverence alınan 05.02.2018 tarihli Yönetim Kurulu Kararında; "... 17 yıllık alınmayan yakacak (kömür) yardımı vesaire her türlü hakların ödenmek suretiyle görevden alınarak ..." şeklindeki ifade ile davacı işçiye

olan kömür ücreti alacağıının ikrar edildiği anlaşılmiş olup davalının bu ikrarının zamanlaşımını kestiği gözetilmeksizin söz konusu alacak yönünden yanılığılı değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmesi isabetli olmamıştır.

8. İlave tediye alacağıının kapsamı, yararlanacaklar, yararlanma şartları, miktarı ve ödeme zamanı 6772 sayılı Kanun ile düzenlenmiştir.

9. 6772 sayılı Kanun'un 1 inci maddesinde sayılan işverenler; Devlete ve ona bağılı olmak üzere, genel, katma ve özel bütçeli daireler, sermayesi değışen kurumlar, sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait olan şirket ve kurumlar ve bunlara bağılı kuruluşlar, belediyeler ve belediyelere bağılı kuruluşlar, 3460 sayılı Sermayesinin Tamamı Devlet Tarafından Verilmek Suretile Kurulan İktisadî Teşekküllerin Teşkilâtile İdare ve Murakabeleri Hakkında Kanun (3460 sayılı Kanun) ve 3659 sayılı Bankalar ve Devlet Müesseseleri Memurları Aylıklarının Tevhid ve Teadülü Hakkında Kanun (3659 sayılı Kanun) kapsamına giren, sermayesinin tamamı Devlete ait olan veya bu sermaye ile kurulan iktisadi Devlet kuruluşları, 6772 sayılı Kanun kapsamındadır.

10. 3460 sayılı Kanun bugün itibari ile yürürlükte olan bir kanun değıldir. 3659 sayılı Kanun ise, banka ve Devlet kurumlarında çalışan memurların aylıkları ile ilgili düzenleme getirmiş ve hâlen yürürlükte dir.

11. 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda (5018 sayılı Kanun) merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idarelerden oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri ekli cetvellerde sayılmıştır. Bu cetvellerde genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, özel bütçeli idareler, düzenleyici ve denetleyici kurumlar ve sosyal güvenlik kurumlarında çalışanların kanun kapsamında olduğunun kabulü gerekir.

12. İşçi yönünden kapsama gelince; 4857 sayılı Kanun kapsamına girsin girmesin, yukarda belirtilen işveren kapsamı dâhilindeki kurumlarda, 4857 sayılı Kanun'un 1 inci maddesindeki tanıma göre işçi sayılan herkes bu alaktan yararlanacaktır. Kanun, 4857 ve 1475 sayılı İş Kanunu'ndan önceki İş Kanunu'na atıfta bulunmuştur. Buna göre "bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye işçi" denir. O hâlde bir iş sözleşmesine dayanarak yukarda belirtilen kurumlarda çalışan her işçiye ilave tediye ödemesinin yapılması gerekir.

13. 14.04.1930 tarihli ve 1471 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 01.09.1930 tarihinde yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun (1580 sayılı Kanun) belediyelerin hak, yetki ve ayrıcalıklarını düzenleyen 19 uncu maddesinin birinci fıkrasının ilk bendinde, "Belediye idareleri kanunun kendilerine tahmil ettiğı vazife ve hizmetleri ifa ettikten sonra belde sakinlerinin müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tesviye edecek her türlü teşebbüsâtı icra ederler." hükmü düzenlenmiştir. 15.07.1934 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2571 sayılı Kanun'la, 1580 sayılı Kanun'un 19 uncu maddesinin birinci fıkrasının beş numaralı bendinin birinci ve ikinci paragrafları;

“Belediye sınırı dahilinde muayyen mıntakalar arasında yolcu nakil vasıtası olarak otobüs, omnibüs, otokar, tünel, trolley, füniküler işletmek munhasıran belediyelerin hakkıdır.

Bunların, belediyelerin de iştirak edecekleri şirketler vasıtasıyla yapılması ve işletilmesi veya icara verilmesi veyahut imtiyazın devri İcra Vekilleri Heyeti kararına bağlıdır” şeklinde değiştirilmiştir. 15.07.1934 tarihinde yürürlüğe giren bu değişiklikle, “belediyelerin de iştirak edecekleri şirketler” ifadesine açıkça yer verilmesi suretiyle, temel kanuni dayanak oluşturulmuştur. Anılan 19 uncu maddede yapılan 05.07.1939 tarihli ve 07.02.1990 tarihli değişikliklerde de bahsi geçen ifade korunmuştur.

14. 23.03.1984 tarihli ve 18350 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkındaki 195 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 09.07.1984 tarihli ve 18453 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan, Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun’un 8 inci maddelerinde, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin, görevli oldukları konularda, 1580 sayılı Kanun ve diğer ilgili mevzuatta belediyelere tanınan hak, yetki, imtiyaz ve muafiyetlere sahip olacağı kabul edilmiştir.

15. 24.12.2004 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren, 5272 sayılı Belediye Kanunu’nun 70 inci maddesinde “Belediye kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre şirket kurabilir.” hükmü düzenlenmiştir. 13.07.2005 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda, aynı yöndeki hükme Kanun’un yine 70 inci maddesinde yer verilmiştir.

16. 23.07.2004 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun 26 ncı maddesinde de, büyükşehir belediyesinin kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre sermaye şirketleri kurabilecekleri düzenlenmiştir.

17. Belediyeler, Anayasa’nın 127 nci maddesinde kabul edildiği üzere, kamu tüzel kişiliğini haizdir. İlgili mevzuatta belediyelere, yüklenen görevlerin yerine getirebilmesi için, önemli hak ve yetkiler verilmiş; kamusal ayrıcalıklar tanınmıştır. Diğer taraftan, merkezi idareye de belediyeler üzerinde vesayet yetkisi verilmiştir.

18. Belediyeler tarafından kurulan veya ortak olunan şirketler ise, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (6102 sayılı Kanun) hükümlerine tabi sermaye şirketleri olup belediyelerin tüzel kişiliğinden ayrı ve bağımsız özel hukuk tüzel kişileridir. Belediyelerin kurdukları veya ortak oldukları ticaret şirketlerine, kamu tüzel kişiliği kazandıran herhangi bir kanun hükmü bulunmadığı gibi kamusal yetki ve ayrıcalıklar tanınmamıştır. Dolayısıyla, söz konusu şirketlerin kamu tüzel kişisi ya da kamu kurum ve kuruluşu oldukları kabul edilemez.

19. Diğer taraftan, 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, iktisadi devlet teşekkülleri ile kamu iktisadi kuruluşlarını ve bunların müesseselerini, bağlı ortaklıklarını ve iştiraklerini kapsamaktadır. Kanun Hükmünde Kararname'nin 2 nci maddesinin birinci bendinde “Kamu iktisadi teşebbüsü "Teşebbüs"; iktisadi devlet teşekkülü ile kamu iktisadi kuruluşunun ortak adıdır.”; ikinci bendinde “İktisadi devlet teşekkülü "Teşekkül"; sermayesinin tamamı devlete ait, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan, kamu iktisadi teşebbüsüdür.”; üçüncü bendinde “Kamu İktisadî Kuruluşu "Kuruluş"; sermayesinin tamamı Devlete ait olup, tekel niteliğindeki mal ve hizmetleri kamu yararı gözeterek üretmek ve pazarlamak üzere kurulan ve gördüğü bu kamu hizmeti dolayısıyla ürettiği mal ve hizmetler imtiyaz sayılan kamu iktisadî teşebbüsüdür.” tanımlamalarına yer verilmiştir. Bu tanımlamalarla sabit olduğu üzere, kamu iktisadi teşebbüslerinin sermayesi Devlete aittir. Belediyeler ise, Devlet tüzel kişiliğinden ayrı bir tüzel kişiliğe sahiptir. Dolayısıyla belediyelerin hissedarı oldukları şirketler, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında olmayıp kamu iktisadi teşebbüsü sayılmaz.

20. Belediyelerin hissedarı olduğu şirketlerin hukuki statüsünün yukarıda yazılı olduğu şekilde belirlendikten sonra, 6772 sayılı Kanun kapsamında bulunup bulunmadıkları meselesinin değerlendirilmesine gelince; 6772 sayılı Kanun'un 1 inci maddesindeki düzenleme uyarınca, belediyeler ve bunlara bağlı teşekküller kanun kapsamındadır. Belediyelerin hissedarı olduğu şirketler ise 6102 sayılı Kanun hükümlerine tabi, belediyeden ayrı ve bağımsız özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğundan, bu şirketlerin belediyeye bağlı teşekkül sayılması mümkün değildir. Anılan maddede, sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait olan şirketlerin Kanun kapsamında olduğu açıkça belirtilmiş olmasına rağmen, madde metninde sermayesi belediyeye ait olan şirketlere yer verilmemesi kanun koyucunun tercihidir. Keza, 1580 sayılı Kanun'un, 15.07.1934 tarihinde yürürlüğe giren 2571 sayılı Kanun'la değişik 19 uncu maddesi hükmünde, belediyelerin iştirak edecekleri şirketler ifadesine açıkça yer verilmiş olduğu hâlde, bu tarihten sonraki bir tarih olan 11.07.1956 tarihinde yürürlüğe giren 6772 sayılı Kanun'da, belediyelerin hissedarı olduğu şirketlerden bahsedilmemiş olması da bu durumun bir göstergesidir. Dolayısıyla, 6772 sayılı Kanun'un 1 inci maddesindeki, belediyeye bağlı teşekkül ifadesinden, kanun koyucunun, belediyelerin hissedarı olduğu şirketleri kastettiği söylenemez.

21. Anılan sebeplerle, belediyelerin hissedarı olduğu şirketler 6772 sayılı Kanun kapsamında bulunmadıklarından, davalı Şirket ilave tediye ödemekle yükümlü değildir. Bu hâlde, dava konusu ilave tediye alacağı talebinin reddine karar verilmesi gerekirken kabulüne karar verilmesi hatalı olmuştur.

VI. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

Temyiz olunan Bölge Adliye Mahkemesi kararının BOZULMASINA,

Davacı yararına takdir edilen 3.815,00 TL duruşma vekâlet ücretinin davalı tarafa yükletilmesine, davalı yararına takdir edilen 3.815,00 TL duruşma vekâlet ücretinin davacı tarafa yükletilmesine,

Peşin alınan temyiz karar harcının istek hâlinde ilgililere iadesine,

Dosyanın kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

28.06.2022 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.